

PRÓZA HISTORICKÁ A CESTOPISNÁ

Tato próza stojí vlastně na pomezí literatury zábavné a odborné.

Historická próza užívá jako spisovného jazyka zpravidla latiny, ale základní díla jsou překládána velmi záhy do češtiny. Historiografie se stává oficiální činností, a proto se v ní uplatňují především zájmy vládnoucí třídy, která jí také dává podněty i ráz. Tak dává na př. biskup Jan IV. podnět k napsání t. zv. kroniky Františkovy a několik historických prací vzniká z přímého popudu Karla IV. (kronika Beneše Krabice a Pulkařova). Zvýšený zájem této doby o historii vyplýval jistě z politické potřeby, jak ukazuje též Karlova autobiografie. Jestliže chceme toto dějepiscectví zhodnotit, musíme mít ovšem na mysli, že historiografii 14. století šlo v první řadě o to, aby dějiny byly psány v duchu panovníkova pojetí a sloužily státu a dynastii, tedy o účel propagačně politický.

Cestopisná próza je zaměřena lidověji. Půdu pro četbu cestopisů připravily eposy a romány, v nichž vystupují osoby z okruhu biblického a které líčí dobrodružství Alexandra Velikého, dobývání Troje a pod. Snad právě proto v počátcích naší cestopisné prózy zaujímají přední místo popisy zemí východních, jak je vidět na obou cestopisech tehdy moderních, Marka Pola a Jana Mandevilly, jež byly přeloženy ve 14. století do češtiny. V obou převládá zájem o Dálný Východ. Čtrnácté století bylo totiž dobou velkých cest italských do hlavního města Číny, kde bylo v letech 1279 až 1368 sídlo světovládné mongolské dynastie založené osvěceným velkým chánem Kublajem. On i jeho nástupci si vážili vzdělaných cizinců, udržovali styky s hlavou křesťanského světa a vlídně přijímali papežské posly a misionáře. Mezi ně náleží též autor knížičky o divech východních krajin Odoricus de Pordenone, který byl snad českého původu, a Jan Marignolli, jež zásluhou Karla IV. ve své kronice zůstavil naší paměti alespoň několik zajímavostí ze své pouti do Číny.

ČESKÁ PRÓZA HISTORICKÁ A CESTOPISNÁ

PŘIBÍK PULKAVA Z RADENÍNA

KRONIKA KRÁLŮ ČESKÝCH

Přibík Pulkava byl správcem školy u kostela sv. Jiljí v Praze v letech 1373 až 1378 a stal se pak farářem v Chudenicích, kde r. 1380 zemřel. Roku 1374 nebo brzy potom napsal latinsky Českou kroniku, na níž spolupracoval Karel IV.; císař dal nejen shromáždit různé české letopisy a listiny k potřebě Pulkavově, nýbrž sám měl přímý vliv na výběr a uspořádání látky této *Kroniky králů českých*.

Je několik recensí kroniky: v prvním znění měla kronika jen jednu knihu, recense druhá byla rozdělena do dvou knih, z nichž první končila vymřením Přemyslovců; další zpracování má okrajové výňatky z braniborské kroniky a v jiné recensi byla „brandenburgica“ vsunuta do textu a k první recensi připojeny události od roku 1307 až do roku 1330.